

به نام خداوند جان و خرد

پیش‌گفتار

یکی از ویژگی‌های بارز عصری که در آن زندگی می‌کنیم، جهانی شدن است. جهانی شدن بر تمامی حوزه‌های فعالیت بشری از جمله اقتصاد، تجارت، کسب و کارها، دانش، تکنولوژی، ارتباطات، محیط زیست و بسیاری از فعالیت‌های دیگر، سایه افکنده و موجب تغییرات سریع و بی‌سابقه‌ای در وضعیت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشورها شده است.

آزادسازی اقتصادی، جریان آزاد سرمایه و رشد فزاینده‌ی سرمایه‌گذاری‌های خارجی، تولید جهانی، کالاها و فرآورده‌های جهانی، بازارهای جهانی، مبادلات تجاری بین‌المللی، ارزش‌های رایج جهانی، سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی و شرکت‌های فراملیتی، از جمله آثاری هستند که در روند فرآیند جهانی شدن پدیدار شده و مراحل رشد و تکامل خود را طی کرده‌اند.

رویدادهای مذکور در فرآیند جهانی شدن، زمینه‌ها و بسترهای لازم را برای سرمایه‌گذاری‌های خارجی، از هر لحاظ فراهم ساخت و موجب شد بسیاری از کشورهای صادرکننده منابع طبیعی و کشورهایی که دارای ذخایر ارزی قابل توجه به لحاظ موازنه‌ی مثبت تجاری بودند، به منظور حفظ ارزش دارایی‌های خود و درآمدزایی برای نسل‌های آینده، با ایجاد نهادهایی مالی با عناوین گوناگون - عناوینی مانند صندوق ذخایر ارزی، صندوق تثبیت نفت، صندوق ثروت ملی و مانند آن‌ها - به انجام سرمایه‌گذاری‌های مولد در کشورهای سرمایه‌پذیر و بازارهای مالی جهانی، مبادرت ورزند.

صندوق‌های ثروت ملی که عموم آنها در مالکیت دولت‌ها هستند و اهدافی همچون حاکمیت ملی، ثبات اقتصادی، پس‌انداز بین‌نسلی، حمایت از اقتصاد داخلی و انجام سرمایه‌گذاری‌های مولد در خارج از کشور را دنبال می‌کنند؛ در دهه گذشته، به ویژه در سال‌های اخیر، به‌گونه‌ای فزاینده رشد کرده‌اند. به‌گونه‌ای که ثروت تجمیع شده آنها در سال ۲۰۰۸ به رقمی در حدود ۳/۵ تریلیون دلار بالغ شده و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان دهه جاری به ۱۰ تریلیون دلار برسد.

کشور ایران نیز که اقتصاد آن وابسته به درآمد نفت است، به منظور روبه‌رو شدن با شوک‌های حاصل از نوسان‌های درآمد نفتی و برای ایجاد ثبات اقتصادی و حمایت از اقتصاد داخلی، اقدام به ایجاد حساب ویژه‌ای تحت عنوان "حساب ذخیره ارزی" که مشابه صندوق‌های نفتی است، کرده است. "صندوق توسعه ملی ایران" که در سیاست‌های ابلاغی برنامه پنجم توسعه بیان شده، اقدام مهم دیگری است که به منظور انجام وظایف ثبات اقتصادی، پس‌انداز بین‌نسلی، حمایت از اقتصاد داخلی و انجام سرمایه‌گذاری‌های مولد در داخل و خارج از کشور، صورت گرفته است. این صندوق، نهادی است توسعه‌ای و همراه با سیاست‌های کلان

اقتصادی که افزون بر بررسی عملکرد حساب ذخیره ارزی، به بررسی در مورد نهادهای دولتی که تاکنون در زمینه سرمایه‌گذاری در خارج از کشور فعالیت داشته‌اند، نیز می‌پردازد.

بدیهی است، ایجاد چنین نهادهایی به تنهایی موفقیت آن را تضمین نمی‌کند؛ بلکه لازم است، مطالعه و بررسی جامعی در مورد شناخت ماهیت، وظایف، اهداف و رسالت‌های آن انجام شود و برای پیشرفت فعالیت‌های آن در بلندمدت و میان‌مدت و کوتاه‌مدت، به‌صورت یکپارچه و دقیق، برنامه‌ریزی شود. مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران، به منظور تقویت منابع علمی و آموزشی، همواره تألیف یا ترجمه کتاب‌های جدید و با دانش روز را در صدر برنامه‌های آموزشی خود قرار داده و در راستای تحقق این هدف، کوشش کرده است که افزون بر آموزش و پرورش نیروی انسانی ماهر و متخصص برای نظام بانکی کشور، با استفاده از اساتید صاحب‌نام و کارشناسان باتجربه بانکی، نسبت به تألیف و ترجمه و انتشار کتاب‌ها و مقاله‌های علمی جدید و متناسب با دانش روز، اقدام کند.

کتاب صندوق توسعه ملی ایران از نظریه تا برنامه‌ریزی که توسط این‌جانب، با همکاری حمیدرضا رئوفی به رشته تحریر در آمده، از معدود کتاب‌هایی است که ضمن پرداختن به مبانی علمی و نظری، انواع نهادهای مالی و صندوق‌هایی که در کشورهای مختلف به انجام سرمایه‌گذاری خارجی مبادرت می‌ورزند را مورد مطالعه و بررسی دقیق قرار داده و برای طراحی ساختار و شناخت ماهیت صندوق توسعه ملی ایران، با استفاده از روش‌شناختی نظام برنامه‌ریزی سیستمی یکپارچه؛ چشم‌انداز، مأموریت‌ها، اهداف شاخص‌های دستیابی به اهداف، محدودیت‌ها، قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی، نیازها، برنامه‌های اجرایی و شاخص‌های پیشرفت برنامه‌های اجرایی این نهاد مهم مالی را مشخص کرده است.

در پایان لازم می‌دانم از آقای حمیدرضا رئوفی، به خاطر همکاری صمیمانه‌ی ایشان در تألیف کتاب و از آقای پرویز ساسان‌گهر، به خاطر بازخوانی و ویرایش دقیق متن کتاب و آرایه نقطه‌نظرهای مفید اصلاحی، تشکر و قدردانی کنم. همچنین از آقایان دکتر الدار صداقت‌پرست و دکتر محمد امید‌نژاد، به خاطر کمک در اصلاح برخی از جداول و از سرکار خانم مونا خسروی، به خاطر تایپ و صفحه‌آرایی کتاب ممنون و سپاسگزارم. امید است که این اثر بتواند گام مفید دیگری در راستای تقویت منابع علمی و کاربردی باشد و مورد استفاده مدیران و کارشناسان صندوق توسعه ملی ایران و دانشجویان و دانش‌پژوهان، قرار گیرد.

دکتر مهدی رضوی

رئیس مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

و

مشاور ریاست کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران